

ПРОФЕСОРИ І ВИКЛАДАЧІ УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ У ВИЩИХ ШКОЛАХ КРАКОВА ЗА ЧАСІВ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ МОНАРХІЇ І ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Новіцька Ю.Й.

Київський національний лінгвістичний університет

Краків, що лежав на перехресті торгових шляхів, був з давніх часів містом в якому стикалися різні цивілізаційні, культурні та релігійні впливи. І до сьогодні історики зацікавлені феноменом розвитку Кракова на переломі ХІХ-ХХ століття. Як згадує в 1931 році професор славістики Ягелонського університету Іван Зілінський: “Краків зробив на нас сильне вражіння, ми завидували полякам збереження в цьому місті стільки незвичайно цікавих і цінних історичних та культурних пам'яток і наш провідник зробив нам дуже милу несподіванку, коли показав нам в цьому польському Римі також такі близькі нам пам'ятки як: Ягайлонську каплицю Чесного Хреста на Вавелю, церкву св. Норберта з цікавим іконостасом, що його малювали учні Матейка на підставі його проєкту”[1;5].

В Кракові жили і працювали визначні вчені України, які були змушені за різних обставин виїхати з України. Серед них варто згадати таких вчених, як Богдан Лепкий, Іван Феценко-Чопівський, Володимир Кубійович, Степан Томашівський, Іван Зілінський та багато інших. Дослідження призначене періоду перебування вчених в м. Кракові.

Іван Феценко-Чопівський (1884-1952) свою кар'єру в Гірничо-металургійній академії в Кракові розпочав з посади професора металографії, під студії, в якій йому довелося практично “з нуля” створити нову лабораторію. Відновилася інтенсивна праця над докторатом, а нові незнані в Польщі підходи до проблеми металознавства були опубліковані в 1925 році у вигляді книги “Szkice z teorii metaloznawstwa”, що відразу ж підняла авторитет вченого. Йому було запропоновано важливу для виробництва працю з питань поліпшення якості заліза для виробництва парових котлів[2;20-21].

В листопаді 1927 року у Варшавській політехніці відбувся захист докторської дисертації вченого. Вона стосувалася процесів хімічно-термічної обробки спеціальних сталей нікелю та берилію. Робота була новаторською та викликала велике зацікавлення наукового та інженерного світу, на захисті був присутній сам президент Польщі Ігнацій Мосцінський. Захист, став теж великою подією варшавської діаспори, яка влщувала славетному землякові гарячий прийом.

Можливостями використання кваліфікацій вченого зацікавилися кола польської індустрії зброї. З цього ж 1927 р. вчений стає консультантом Польського оборонного промислу, що відкрило йому дорогу до нових актуальних проблем та технологій, а також збільшило можливості добре оплачуваних міжнародних контактів з кращими металознавчими лабораторіями світу. Одночасно до відомого зі своєї промислової результативності вченого звертаються представники металургійного комбінату (гути) “Pokoń” (Спокій) в

Новому Битомі з пропозиціями щодо вирішення важких проблем підвищення стійкості залізничних рейок, а також з пропозицією зайняти добре оплачувану посаду начальника Дослідної станції гуті. Відхід професора був великою втратою для Академії і на прохання керівництва він ще до 1939 року продовжував за сумісництвом працю в цьому закладі, де за усі роки праці підготував 49 дипломних проектів, як правило непересічної вартості для науки та происловості [2;21].

Період праці пов'язаний з гутою “Бальдон” відноситься до апогею творчості Івана Фещенка-Чопівського. Він організовує видання серії випусків фахових журналів, пов'язаних зі військовою промисловістю та дослідними працями на гуті “Байльдон”. З 1932 по 1936 р. з'явилися три потужні томи “Металознавства” – монографічної праці, що стала підсумком його творчого доробку [2;21].

Володимир Кубійович, видатний український географ. Після захисту кандидатської дисертації працює вчителем в П'ятій державній гімназії в Кракові, а з 1928 року по 1939 рік працює паралельно доцентом філософського факультету Ягелонського університету. В цей час він плідно працює, видає дослідження з географії Карпат та Бескид. Вчений зробив найбільший внесок в розвиток української географії видавши в 1937 році “Атлас України”. В ньому містилися такі розділи: “Природа. Населення. Сільське господарство. Інші галузі господарства. Різне. Українські землі в Польщі” [3;106].

Богдан Лепкий (1872-1941) вчений, який багато зробив для викладання української мови на філологічному факультеті Ягелонського університету. В 1899 році почав працювати як викладач української мови в Ягелонському університеті. Був автором двох циклів новел та перекладав з української мови на польську “Слово о полку Ігоревім”. Також він багато зробив для культурного зближення польської та української нації, зокрема через слов'янознавче товариства “Слов'янський клуб”, та друкованого органу цього товариства “Слов'янський світ” [4;233].

В університеті викладав історію української літератури та історію українсько-польських літературних стосунків періоду романтизму, концентруючи увагу на постатях Тараса Шевченка та Юліуша Словацького. В багатьох наукових, літературних та культурних журналах друкував переклади історичної та сучасної української поезії та різні статті про українську літературу. Великий внесок вніс в переклад польською мовою творів Тараса Шевченка. В 1930 році видає польською мовою книжку “Нарис української літератури” та розділ “Великої зарубіжної літератури” ред. Тшаський, Еверт та Міхальський. Також приготував ґрунтовну працю “Антологія української поезії і прози”, яка на жаль не збереглася. Більше сорока років викладацької діяльності вчений віддав Ягелонському університетові (з 1899 року викладач, з 1927 р. – заступник професора, з 1935 р. - професор). [4;235].

Іван Зілинський (1879-1952), в 1926/1927 навчальному році отримав посаду заступника професора кафедри руських мов Слов'янського факультету Ягелонського університету. В червні 1931 року захистив докторську дисертацію “Фонетичний опис української мови”. В 1933 році отримав ступінь доцента, а

через рік титул і статус професора надзвичайного Ягеллонського університету [5;268]. Ось деякі праці вченого “Дещо з фонетики українських говорів”, “Проба упорядкування українських говорів”, “Малоросійські (українські) діалекти на карті Московської діалектологічної комісії”, “До питання про діалектологічну класифікацію українських говорів”, “Карта українських говорів з поясненнями”, “Лемківська говірка села Явірок”, “Питання про лемківсько-бойківську мовну границю”, “Границя бойківського говору”, “Описова фонетика української літературної мови”, “Український правопис” [6;арк.1].

Вищезгадані вчені зробили великий внесок в науку і культуру не лише України, Польщі, але й світової науки.

Література:

1. Зілинський І. Дещо про Краків, про його старинні пам’ятки та про наукову працю української молоді на Ягеллонському університеті //Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків. - 1931. – С. 5.
2. Романів О. Іван Феценко-Чопівський Життєписно-бібліографічний нарис/ Романів О. – Львів, 2002. – 295 с. – (Наукове товариство ім. Шевченка. Визначні діячі НТШ. Число 8)
3. Кубійович В. Мені 70 / Кубійович В. – Париж-Мюнхен, 1970. – 135 с. – (Наукове товариство ім. Шевченка.)
4. Łużny Ryszard Bohdan Łepki (1872-1941)/ Michalik J. Złota księga wydziału filologicznego/ Michalik J., Walecki W. – Kraków 2000. – 814 s.
5. Witkowski W. Iwan Ziłyński (1879-1952)/ Michalik J. Złota księga wydziału filologicznego/ Michalik J., Walecki W. – Kraków 2000. – 814 s.
6. Архів Ягеллонського університету. – Фонд S II 619, опис друкованих праць Івана Зілинського, арк. 1